

як виконавець навчальних програм, а як активний суб'єкт педагогічних інновацій, здатний до аналізу, узагальнення та вдосконалення освітнього процесу на основі наукових досліджень. Формування позитивної мотивації майбутніх учителів фізичної культури до науково-дослідницької діяльності є цілеспрямованим і системним процесом, що потребує створення відповідних педагогічних умов, активної позиції викладачів та залучення студентів до реального наукового пошуку. Сформована мотивація забезпечує готовність майбутнього вчителя до інноваційної діяльності, професійного вдосконалення та ефективної реалізації науково обґрунтованого підходу у сфері фізичного виховання.

Подальші дослідження будуть проведені у напрямку вивчення інших педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до науково-дослідницької діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бондар В. І. Філософія стандартизації змісту професійної освіти вчителя початкової школи в умовах двоциклової підготовки у ВНЗ. *Початкова школа*. 2012. № 12. С. 2-3.
2. Виленський М. Я. Студент як суб'єкт фізичної культури: теор. і практ. фіз. культ. К., 1999. 225 с.
3. Дубогай О. Д. Науково-дослідницька складова професійної підготовки вчителя фізичної культури. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури. 2020. Вип. 3(123). С. 55-61.
4. Канюк С. С. Психологія мотивації: Навчальний посібник. К.: Либідь, 2002. С. 238-248.
5. Корж Н. Л. Технологія формування ціннісного ставлення у студентів до самостійних занять фізичною культурою. 2016. С. 201-206.
6. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання: сучасні наукові підходи : підручник. Київ : Олімпійська література, 2022. 384 с.
7. Москаленко Н. В. Мотиваційні пріоритети студентів до занять фізичною культурою і спортом. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2010. № 2. С. 10-13.
8. Darling-Hammond L. Teacher Education Around the World: Changing Policies and Practices. New York : Teacher College Press, 2020. 240 p.

REFERENCE

1. Bondar, V. I. (2012). Filosofiya standartyzatsiyi zmistu profesiyanoi osvity vchytelya pochatkovoyi shkoly v umovakh dvotsyklovoi pidhotovky u VNZ [Philosophy of standardization of the content of professional education of

primary school teachers in the conditions of two-cycle training in higher education institutions]. *Pochatkova shkola*. № 12. S. 2-3. [in Ukrainian]

2. Vylens'kyi, M. YA. (1999). Student yak sub'yekt fizychnoyi kul'tury: teor. i prakt. fiz. kul't [Student as a subject of physical culture: theor. and practice of physical culture]. K. 225 c. [in Ukrainian]

3. Dubohai, O. D. (2020). Naukovo-doslidnyts'ka skladova profesiinoi pidhotovky vchytelya fizychnoyi kul'tury [Research component of professional training for physical education teachers]. *Naukovy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Seriya 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoyi kul'tury. № 3. S. 55-61. [in Ukrainian]

4. Kanyuk, S. S. (2002). Psykholohiya motyvatsiyi [Psychology of motivation]: Navchal'nyy posibnyk. K.: Lybid'. S. 238-248. [in Ukrainian]

5. Korzh, N. L. (2016). Tekhnolohiya formuvannya tsinnisnoho stavlennya u studentiv do samostiynykh zanyat' fizychnoyu kul'turoyu [Technology of forming value attitudes in students towards independent physical education]. S. 201-206. [in Ukrainian]

6. Krutsevykh, T. Yu. (2022). Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia: Suchasni naukovy pidkhody [Theory and methodology of physical education: Modern scientific approaches]. *Olimpiiska literatura*. 384 p. [in Ukrainian]

7. Moskalenko, N. V. (2010). Motyvatsiyni priorytety studentiv do zanyat' fizychnoyu kul'turoyu i sportom [Motivational priorities of students for physical education and sports]. *Sportyvnyy visnyk Prydniprova* № 2. S. 10-13. [in Ukrainian]

8. Darling-Hammond, L. (2020). Teacher education around the world: Changing policies and practices. Teacher College Press. 240 p. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛЕВЧЕНКО Дмитро – аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх учителів фізичної культури.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LEVCHENKO Dmytro – Postgraduate Student Specialty Specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences Central Ukrainian State University Named After Volodymyr Vynnychenko.

Scientific interests: training future physical education teachers.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2025 р.

Стаття прийнята до друку 25.10.2025 р.

УДК 37.015.3:159.944.4:355.23

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-500-505

БОНДАРЄВ Дмитро –

здобувач освітньо-наукового ступеня доктора філософії, заступник начальника факультету логістики по роботі з особовим складом, підполковник Національної академії Національної гвардії України
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5520-2469>
e-mail: bonddmh@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КУРСАНТІВ КРИЗЬ ПРИЗМУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ТА МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглядаються психолого-педагогічні аспекти формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів через розвиток стресостійкості та морально-психологічної підготовки. Актуальність дослідження зумовлена потребою сучасних Збройних сил України у професійних кадрах, здатних ефективно діяти в екстремальних умовах, приймати відповідальні рішення й підтримувати психологічну стабільність особового складу. Проаналізовано сучасні наукові підходи до лідерства у військовій освіті, окреслено сутність лідерської компетентності як інтегративної якості особистості, що поєднує організаційські, комунікативні, емоційно-вольові та морально-ціннісні складові.

Особлива увага приділяється ролі стресостійкості як чинника саморегуляції, здатності контролювати емоційні реакції, підтримувати концентрацію уваги й ефективно взаємодіяти з підлеглими в умовах психологічного напруження. Морально-психологічна підготовка розглядається як процес формування етичних орієнтирів, почуття відповідальності, патріотизму, колективізму та готовності до дій у кризових ситуаціях. Наведено приклади практичної реалізації цих компетентностей у командно-штабних імітаційних навчаннях, рольових іграх, тренінгах зі стрес-менеджменту та кейс-методах, що моделюють реальні виклики військової служби. Досліджено вплив технологічних змін, інформаційних загроз і динаміки навчально-тактичного середовища на психологічні вимоги до офіцера нового покоління. Висвітлено перспективи використання результатів дослідження для вдосконалення освітніх програм, методичного забезпечення підготовки курсантів, систем моніторингу лідерських якостей і професійно-психологічного супроводу у військових навчальних закладах.

Ключові слова: лідерська компетентність, майбутні офіцери, стресостійкість, морально-психологічна підготовка, військова освіта.

BONDARIEV Dmytro –

PhD (Doctor of Philosophy) degree candidate,

Deputy Head of the Faculty of Logistics for

Personnel Management (Work with Personnel), Lieutenant Colonel

National Academy of the National Guard of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5520-2469>

e-mail: bonddmh@gmail.com

FORMATION OF CADETS' LEADERSHIP COMPETENCE THROUGH THE LENS OF STRESS RESILIENCE AND MORAL-PSYCHOLOGICAL TRAINING

The article examines the psychological and pedagogical aspects of developing leadership competence in future officers through enhancing stress resilience and moral-psychological training. The relevance of the study is determined by the need of the modern Armed Forces of Ukraine for professional personnel capable of acting effectively under extreme conditions, making responsible decisions, and maintaining the psychological stability of service members. Contemporary scholarly approaches to leadership in military education are analyzed, and leadership competence is defined as an integrative personal quality that combines organizational, communicative, emotional-volitional, and moral-value components.

Particular attention is paid to the role of stress resilience as a factor of self-regulation, the ability to control emotional reactions, maintain attentional focus, and interact effectively with subordinates under psychological pressure. Moral-psychological training is considered as a process of shaping ethical guidelines, a sense of responsibility, patriotism, collectivism, and readiness to act in crisis situations. Examples of the practical implementation of these competencies are provided through command-and-staff simulation exercises, role-playing activities, stress-management trainings, and case-method approaches that model real challenges of military service. The study also explores the impact of technological changes, information threats, and the dynamics of the training and tactical environment on the psychological requirements for a new-generation officer. Prospects for applying the research findings to improve educational programs, methodological support for cadet training, systems for monitoring leadership qualities, and professional-psychological support in military educational institutions are outlined.

Key words: leadership competence, future officers, stress resilience, moral-psychological training, military education.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах ведення бойових дій, високої динаміки оперативного середовища та посилення вимог до військового управління лідерська компетентність майбутніх офіцерів набуває вирішального значення. Ефективний офіцер сьогодні – це не лише носій професійних знань, а й лідер, здатний приймати відповідальні рішення в умовах невизначеності, мобілізувати особовий склад, підтримувати морально-психологічний стан підлеглих та забезпечувати стабільність військового колективу.

Водночас сучасна система військової освіти стикається з комплексом викликів, що безпосередньо впливають на формування цієї компетентності. Серед них – підвищений рівень психоемоційної напруги курсантів, необхідність розвитку стресостійкості, нестача достатньо ефективних психолого-педагогічних технологій морально-психологічної підготовки, а також нерівномірний рівень сформованості навичок

саморегуляції та відповідальної поведінки у студентського корпусу.

Проблема загострюється тим, що лідерська компетентність майбутніх офіцерів формується не стихійно, а потребує цілеспрямованого, науково обґрунтованого педагогічного впливу, який має враховувати психологічні механізми адаптації до стресу, індивідуальні особливості професійного становлення та специфіку навчально-виховного середовища військового закладу. Відсутність узгодженої системи психолого-педагогічних умов, які б забезпечували ефективний розвиток лідерських якостей у контексті морально-психологічної підготовки, створює практичний запит на комплексне наукове дослідження.

Поставлена проблема зумовлює потребу у глибшому науковому аналізі того, як саме стресостійкість і морально-психологічна підготовка впливають на якість лідерського становлення майбутніх офіцерів. Попри значну кількість праць, присвячених військовому лідерству, питання

інтеграції психологічних механізмів подолання стресу з педагогічними технологіями професійної підготовки все ще залишаються недостатньо опрацьованими. Особливо це стосується українського контексту, де бойовий досвід та сучасні виклики вимагають від офіцера не лише управлінських умінь, а й здатності діяти як емоційно стабільний, морально сильний та психологічно надійний лідер.

Актуальність дослідження посилюється тим, що військові освітні інституції потребують науково вивіреної моделі, яка дозволить цілеспрямовано формувати саме ті якості, що забезпечують лідерство в реальних, а не лише навчальних умовах. Відсутність такої моделі ускладнює процес підготовки офіцерів і знижує ефективність реалізації освітніх програм. Отже, дослідження спрямоване на заповнення прогалини між потребами практики та наявним теоретичним обґрунтуванням.

Новизна роботи полягає у зміщенні акценту з традиційного трактування лідерської компетентності як набору окремих умінь на її осмислення як психолого-педагогічного феномену, що формується в умовах підвищеної стресогенності та моральної відповідальності. У дослідженні обґрунтовується взаємозв'язок між рівнем стресостійкості, характером морально-психологічної підготовки та здатністю курсанта проявляти ефективне лідерство.

Метою статті є наукове обґрунтування особливостей формування лідерської компетентності курсантів у взаємозв'язку з розвитком їхньої стресостійкості та морально-психологічної підготовленості, а також визначення психолого-педагогічних умов, що забезпечують ефективність цього процесу у сучасній системі військової освіти.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань: проаналізувати наукові джерела з проблем військового лідерства, стресостійкості та морально-психологічної підготовки курсантів; уточнити сутнісні характеристики лідерської компетентності майбутніх офіцерів у контексті підвищеної стресогенності навчально-професійного середовища; визначити психологічні механізми та педагогічні чинники, що впливають на розвиток стресостійкості й морально-психологічної стійкості курсанта як складових його лідерського становлення; окреслити перспективні напрями вдосконалення освітнього процесу з метою підвищення готовності майбутніх офіцерів до лідерської діяльності в умовах невизначеності та ризику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів у сучасних умовах є надзвичайно актуальною для військової освіти в Україні. Сучасні наукові дослідження акцентують увагу не лише на управлінських навичках, а й на психологічній стійкості, морально-ціннісній орієнтації та здатності діяти ефективно у стресогенних і кризових ситуаціях.

В. Тюріна досліджує особистісні та поведінкові характеристики курсантів, що визначають їх здатність до ефективного лідерства. Авторка підкреслює, що формування лідерської компе-

тентності потребує цілеспрямованого педагогічного впливу, який включає тренінги та практичні заняття для розвитку емоційної врівноваженості та стресостійкості [4].

О. Бойко відзначає, що сучасні стандарти підготовки військових кадрів часто визначають лідерство лише як управлінську функцію. Автор доводить, що для ефективного лідерства необхідно враховувати психологічні, поведінкові та морально-ціннісні аспекти, здатність до адаптації та стресостійкість [1].

У своїх дослідженнях В. Білошицький та В. Ягупов виділяють ключові компоненти лідерської компетентності: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний та індивідуально-психічний. Особливу увагу приділено стресостійкості, витривалості, рішучості, усвідомленню себе як лідера та відповідальності за підлеглих [5].

Р. Лиман досліджує теоретичні та методичні засади розвитку лідерської компетентності офіцерів Збройних сил США та Великої Британії, підкреслюючи багатовимірність лідерства та його інтеграцію у підготовку, яка враховує моральні цінності, психологічну готовність та практичні навички управління [3].

Аналіз наукових публікацій дозволяє констатувати кілька важливих тенденцій. По-перше, сучасні моделі лідерської компетентності визначають її як багатовимірну систему, що включає управлінські, психологічні, морально-ціннісні та адаптивні складники. По-друге, підготовка майбутніх офіцерів повинна передбачати не лише навчання знань і навичок, а й розвиток морально-психологічної стійкості та здатності діяти у стресових і кризових умовах. По-третє, відсутні комплексні дослідження, які одночасно об'єднують лідерство, стресостійкість, морально-психологічну підготовку та практичні методики їх формування, що створює наукову нішу для подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стресостійкість є одним із ключових компонентів лідерської компетентності майбутніх офіцерів, оскільки вона визначає здатність особистості ефективно діяти у складних, непередбачуваних і кризових умовах. У сучасній військовій освіті під стресостійкістю розуміють психофізіологічну та психологічну здатність особи зберігати контроль над своїми емоціями, підтримувати високу продуктивність у прийнятті рішень та ефективно взаємодіяти з колективом у стресогенних ситуаціях.

Дослідження В. Тюріної показують, що високий рівень стресостійкості прямо корелює з розвитком управлінських та комунікативних навичок курсантів. Стресостійкі курсанти демонструють здатність до швидкої адаптації, аналітичного мислення та підтримки морального духу підлеглих у складних умовах [4]. Аналогічно, О. Бойко наголошує, що формування поведінкових компетенцій майбутнього офіцера неможливе без розвитку стресостійкості, оскільки психічна стабільність дозволяє керівнику приймати зважені рішення і забезпечувати ефективне управління у критичних ситуаціях [1].

Психологічні механізми стресостійкості включають здатність до саморегуляції емоцій, контролю тривоги та страху, підтримки концентрації уваги та високого рівня працездатності. У військовій освіті розвиток цих механізмів досягається через спеціальні педагогічні та психологічні методи, серед яких: тренінги з розвитку емоційної регуляції, імітаційні вправи, моделювання кризових ситуацій, рольові ігри та командно-штабні навчання. Такі методики дозволяють курсантам відпрацьовувати поведінкові стратегії в умовах стресу, знижувати ризик помилок і формувати впевненість у власних діях.

Особливу роль стресостійкість відіграє у морально-психологічній підготовці курсантів. Вона забезпечує можливість поєднувати високі етичні стандарти з ефективною діяльністю в умовах підвищеної напруги, підтримувати колектив та реалізовувати управлінські функції навіть у критичних обставинах. Розвиток стресостійкості стає своєрідним «містком» між психологічними якостями офіцера та його лідерською компетентністю, що дозволяє формувати гармонійну, ефективну і морально відповідальну особистість лідера.

Стресостійкість є фундаментальним компонентом лідерської компетентності курсантів, без якого неможливий розвиток інших складових лідерських якостей, зокрема комунікативної, організаційної та морально-психологічної підготовки. Формування стресостійкості в освітньому процесі є необхідною умовою підготовки майбутніх офіцерів до виконання професійних завдань у складних і непередбачуваних умовах сучасної служби.

Морально-психологічна підготовка є невід'ємним компонентом формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів. Вона спрямована на розвиток ціннісно-мотиваційної сфери особистості, формування моральних норм поведінки, відповідальності, етичної свідомості та психологічної стійкості [2]. Цей аспект підготовки забезпечує здатність керівника діяти ефективно не лише в плані управління підлеглими, але й у підтриманні морального духу колективу в складних і стресогенних умовах.

Морально-психологічна підготовка формує у майбутніх офіцерів здатність до свідомого прийняття рішень, усвідомлення відповідальності за підлеглих та власні дії, а також уміння підтримувати командний дух. Важливим аспектом є розвиток ціннісних орієнтацій, які визначають етичні межі поведінки та сприяють формуванню авторитету серед підлеглих.

Морально-психологічна підготовка включає наступні ключові компоненти: ціннісно-мотиваційний компонент – формування моральних принципів, відповідальності та патріотичних цінностей; психологічний компонент – розвиток самоконтролю, стресостійкості, впевненості у власних діях; комунікативний компонент – здатність підтримувати ефективну взаємодію з підлеглими та колегами; морально-етичний компонент – дотримання професійної етики, етичних норм управління та особистої поведінки.

Морально-психологічна підготовка тісно пов'язана з іншими складовими лідерської компетентності, зокрема зі стресостійкістю та поведінковими навичками. Вона забезпечує основу для формування лідера, здатного не лише до ефективного управління, але й до підтримки психологічного та морального стану підлеглих (рис. 1).

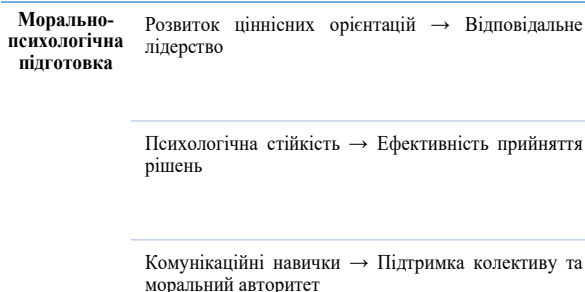

Рис. 1. Морально-психологічна підготовка у структурі лідерської компетентності

Практичне значення стресостійкості та морально-психологічної підготовки у формуванні лідерської компетентності майбутніх офіцерів проявляється у здатності діяти ефективно в умовах високої психоемоційної напруги та складних навчально-тактичних ситуацій. Аналіз сучасного навчального досвіду свідчить, що саме ці компоненти підготовки забезпечують адекватне реагування на непередбачувані обставини та прийняття оптимальних рішень.

Наприклад, під час тактичних навчань на базі військових навчальних закладів України курсанти брали участь у командно-штабних імітаційних операціях, де створювалися умови обмеженого часу для прийняття рішень, високої інформаційної навантаженості та моделювання кризових подій. Спостереження показали, що курсанти, які демонстрували високий рівень стресостійкості та пройшли системні тренінги морально-психологічної підготовки, ефективно координували дії своїх груп, швидко аналізували ситуацію та приймали зважені рішення, тоді як інші учасники проявляли нерішучість або помилкові дії через емоційне перевантаження.

Схожий ефект був зафіксований під час навчальних ігор, рольових вправ та ситуаційного моделювання командних рішень. Курсанти, які пройшли комплексні програми розвитку морально-психологічної стійкості, проявляли здатність до самоконтролю, адекватної оцінки ризиків та швидкого корегування планів дій у динамічному навчальному середовищі. Це забезпечувало ефективну взаємодію у підрозділах, підтримку морального клімату та реалізацію управлінських функцій навіть у умовах підвищеної напруги.

Інтеграція тренінгів зі стресостійкості та морально-психологічної підготовки в освітній процес створює передумови для формування ефективного лідерства. Курсанти, які володіють такими якостями, здатні поєднувати високі етичні

стандарти з ефективним управлінням групою, проявляти рішучість у складних навчально-тактичних ситуаціях та забезпечувати стабільність колективу.

Практичні кейси демонструють, що розвиток стресостійкості та морально-психологічної підготовки не лише теоретично обґрунтований, а й має безпосередній вплив на готовність курсанта діяти як компетентний лідер у реальних умовах військової підготовки.

Зростання використання інформаційних систем та симуляторів в освітньому процесі вимагає від курсантів здатності швидко опрацьовувати великі обсяги даних, приймати точні рішення в умовах неповної інформації та координувати дії підлеглих. Недостатній рівень стресостійкості може призвести до помилкових рішень або зниження ефективності командної взаємодії, що підкреслює значення психологічної підготовки в сучасних умовах.

Крім того, сучасні навчально-тактичні завдання часто включають моделювання кризових ситуацій, несподіваних змін оперативного середовища та імітацію інформаційних атак. В таких умовах офіцер, який пройшов системну морально-психологічну підготовку, здатний підтримувати моральний стан підлеглих, приймати етичні та ефективні управлінські рішення та адаптувати свої дії до швидко змінюваних обставин.

Сучасні виклики створюють підвищені вимоги до психологічної стабільності та моральної відповідальності офіцера. Вони підкреслюють необхідність цілеспрямованого розвитку стресостійкості та інтеграції морально-психологічної підготовки в процес формування лідерської компетентності. Це дозволяє майбутньому офіцеру не лише ефективно управляти підрозділом у складних навчально-тактичних ситуаціях, а й адаптуватися до змін оперативного середовища та новітніх технологічних та інформаційних викликів.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів є багатовимірним процесом, який потребує інтеграції психологічних і педагогічних механізмів. Стресостійкість та морально-психологічна підготовка виступають ключовими складовими цього процесу, оскільки забезпечують здатність курсанта приймати ефективні та етичні управлінські рішення в умовах підвищеної психоемоційної напруги та динамічних навчально-тактичних ситуацій.

Розвиток стресостійкості дозволяє майбутньому офіцеру контролювати емоції, підтримувати концентрацію уваги, швидко адаптуватися до змін оперативного середовища та мінімізувати ризики помилкових рішень. Морально-психологічна підготовка формує ціннісно-мотиваційні орієнтації, етичну свідомість, відповідальність за підлеглих та здатність підтримувати моральний клімат у колективі. Поєднання цих двох складових створює фундамент для ефективного лідерства, що включає не лише управлінські навички, а й психологічну та моральну стійкість офіцера.

Перспективи використання результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути

використані для вдосконалення системи підготовки майбутніх офіцерів у військових закладах освіти. Зокрема, вони створюють наукову основу для розробки методик цілеспрямованого розвитку стресостійкості та морально-психологічної підготовки курсантів, інтегрованих у навчальні програми. Практичне застосування цих результатів дозволяє підвищити ефективність командно-штабних імітаційних навчань, рольових ігор та тренінгів, спрямованих на відпрацювання прийняття рішень у складних ситуаціях.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бойко О. Сутність поведінкових компетенцій військового лідера у професійних стандартах підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2017. № 3. С.119–126. URL: <https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/pedagogy/article/view/874>
2. Гуревич Р., Бровчак Л., Холковська І. Формування якості лідерства майбутніх освітєлів засобами студентського самоврядування. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2019. Випуск 1. С. 89-101.
3. Лиман Р. Теоретичні та методичні засади розвитку лідерської компетентності офіцерів збройних сил США. *Comparative Professional Pedagogy*. 2024. 14(2). С. 157–181. DOI: [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14\(2\)-15](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14(2)-15).
4. Тюріна В. О. Лідерська компетентність і визначення рівня її сформованості у курсантів як майбутніх офіцерів поліції. *Інноваційна педагогіка*, 2020. Вип. 20. т. 3. С. 90-92. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2020-20-3-19>.
5. Ягупов В., Білошицький В. Сутність, структура і зміст лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2023. №1. С. 210-219 URL: <https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/pedagogy/article/view/122>

REFERENCES

1. Boiko, O. (2017). Sutnist povedinkovykh kompetentsii viiskovoho lidera u profesiinykh standartakh pidhotovky maibutnikh ofitseriv u VVNZ [The essence of the behavioral competencies of a military leader in the professional standards of training future officers in military universities]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seria: pedahohika*. № 3. S. 119–126. URL: <https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/pedagogy/article/view/874> [in Ukrainian]
2. Hurevych, R., Brovchak, L., Kholkovska, I. (2019). Formuvannia yakosti liderstva maibutnikh osvriteliv zasobamy studentskoho samovriaduvannia [Formation of leadership qualities of future educators through student self-government. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymi systemamy*]. Vypusk 1. S. 89-101. [in Ukrainian]
3. Lyman, R. (2024). Teoretychni ta metodychni zasady rozvytku liderskoi kompetentnosti ofitseriv zbroinykh syl SSHa [Theoretical and methodological principles for developing leadership competence of officers of the US Armed Forces]. *Comparative Professional Pedagogy*. 14(2). S. 157–181. DOI: [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14\(2\)-15](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14(2)-15). [in Ukrainian]
4. Tiurina, V. O. (2020). Liderska kompetentnist i vyznachennia rinvia yii sformovanosti u kursantiv yak maibutnikh ofitseriv politsii [Leadership competence and determining the level of its formation in cadets as future

police officers]. Innovatsiina pedahohika. Vyp. 20. t. 3. S. 90-92. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2020-20-3-19>. [in Ukrainian]

5. Iahupov, V., Biloshytskyi, V. (2023). Sutnist, struktura i zmist liderskoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv – fakhivtsiv fizychnoi kultury i sportu [The essence, structure and content of leadership competence of future officers - specialists in physical education and sports]. Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seria: pedahohika. №1. S. 210-219 URL: <https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/pedagogy/article/view/122> [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БОНДАРЄВ Дмитро – здобувач освітньо-наукового ступеня доктора філософії, заступник начальника факультету логістики по роботі з особовим складом,

підполковник Національної академії Національної гвардії України.

Наукові інтереси: формування лідерської компетентності курсантів крізь призму стресостійкості та морально-психологічної підготовки.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BONDARIEV Dmytro – PhD (Doctor of Philosophy) degree candidate, Deputy Head of the Faculty of Logistics for Personnel Management (Work with Personnel), Lieutenant Colonel, National Academy of the National Guard of Ukraine.

Scientific interests: formation of cadets' leadership competence through the lens of stress resilience and moral-psychological training.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2025 р.

Стаття прийнята до друку 25.10.2025 р.

УДК 378.147.004.9

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-505-509

БАККА Тамара –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри методології та методики суспільних дисциплін Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9953-0479>
e-mail: tabakk@meta.ua

ЦИФРОВІ ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ: МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

В контексті цифровізації освіти та трансформаційних змін у системах підготовки майбутніх учителів зростає потреба у впровадженні інноваційних підходів, здатних активізувати освітній процес, підвищити його ефективність і забезпечити формування ключових професійних компетентностей. Одним із таких підходів є використання цифрових ігрових технологій, які поєднують навчальні цілі з ігровими механіками та забезпечують високий рівень залучення здобувачів освіти.

Стаття присвячена аналізу сучасних підходів до впровадження цифрових ігрових технологій у систему педагогічної освіти в міжнародному контексті. У дослідженні розглянуто концептуальні засади використання ігрових методів у професійній підготовці майбутніх вчителів, а також проаналізовано провідні тенденції розвитку освітніх технологій у країнах Європи, Північної Америки, Азії. Особлива увага приділена поняттям гейміфікації, освітніх ігор, ігрових симуляцій, віртуальної та доповненої реальності, які дедалі активніше інтегруються в навчальні курси педагогічних факультетів та університетів.

У публікації акцентується на потенціалі цифрових ігрових інструментів у формуванні ключових компетентностей майбутніх учителів, зокрема критичного мислення, комунікативних і креативних навичок, здатності до співпраці та рефлексії. Описано педагогічні моделі, що базуються на ігровому дизайні, а також визначено основні переваги впровадження таких підходів у освітній процес. Водночас проаналізовано типові виклики (технічні, методичні, етичні), які виникають під час цифровізації освіти з використанням ігрових елементів.

Автор статті наголошує на важливості адаптації успішних міжнародних практик до національного освітнього середовища України, беручи до уваги особливості підготовки педагогічних кадрів. Аналізовано перспективи розвитку цифрових ігрових технологій як інструмента інноваційної трансформації педагогічної освіти та підвищення її ефективності в умовах цифрового суспільства.

Ключові слова: цифрові ігрові технології, педагогічна освіта, гейміфікація, освітні ігри, віртуальні симуляції, міжнародний досвід, інноваційні освітні підходи, формування компетентностей.

BAKKA Tamara –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Methodology and Methods of Social Science Disciplines of Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9953-0479>
e-mail: tabakk@meta.ua

DIGITAL GAME-BASED TECHNOLOGIES IN TEACHER EDUCATION: INTERNATIONAL APPROACHES AND TRENDS

In the context of digitalization of education and transformational changes in the training systems of future teachers, there is a growing need to implement innovative approaches that can activate the educational process, increase its efficiency, and ensure the formation of key professional competencies. One such approach is the use of digital gaming technologies that combine learning objectives with game mechanics and ensure a high level of engagement among learners.